UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI NA PRIMJERU DRUŠTVA ZA OSIGURANJE ALLIANZ OSIGURANJE D.D.

Todorić, Franka

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:151758

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

ZAVRŠNI RAD

UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI NA PRIMJERU DRUŠTVA ZA OSIGURANJE ALLIANZ OSIGURANJE D.D.

Mentor:

Prof. dr. sc. Marijana Ćurak

Student:

Franka Todorić

Split, svibanj 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD 2

1.1. Problem istraživanja 2

1.2. Predmet istraživanja 3

1.3. Ciljevi istraživanja 3

1.4. Metode istraživanja 3

1.5. Struktura rada 4

2. POSLOVI I RIZICI DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE 5

2.1. Definiranje društava za osiguranje i njihova uloga u društvu 5

2.2. Poslovi društava za osiguranje 7

2.3. Vrste rizika s kojima se susreću društva za osiguranje 10

2.3.1. Financijski rizici 10

2.3.2. Zakonodavni rizici 11

2.3.3. Operativni rizici 11

2.3.4. Osigurateljni rizici 13

3. RIZIK LIKVIDNOSTI I UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE 16

3.1. Rizik likvidnosti 16

3.2. Regulacija upravljanja i sustav za upravljanje rizicima 20

3.3. Upravljanje rizikom likvidnosti društava za osiguranje 25

4. ANALIZA LIKVIDNOSTI NA PRIMJERU ALLIANZ ZAGREB D.D. OSIGURANJA 29

4.1. Osnovne informacije o Allianz Zagreb d.d. 29

4.2. Poslovanje Allianz Zagreb d.d. i upravljanje rizikom likvidnosti 31

4.3. Analiza likvidnosti i usporedba s glavnim konkurentom 33

5. ZAKLJUČAK 40

SAŽETAK 42

SUMMARY 42

LITERATURA 43

Popis slika, tablica i grafikona 45

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Neizvjesnost je sastavni dio života. Ona se opisuje kao nešto što se ne mora sigurno dogoditi ili se može nešto neželjeno dogoditi. Upravo to je rizik s kojim se suočavamo svakodnevno u različitim aspektima života. Tako, primjerice, postoji rizik od sudara prilikom vožnje. Sudar je neželjeni događaj koji nastaje realizacijom rizika. Takav vid realizacije neželjenog događaja nosi materijalnu i nematerijalnu štetu. Ljudi se u životu nose s rizicima tako da nastoje ublažiti njihove posljedice tako da se oni teže izbjeći (mjerama prevencije) i/ili se štedi za sanaciju šteta u tim slučajevima (mjere sanacije). Dakle, s rizicima se suočavamo tako da njima nastojimo upravljati.

Od rizika se štitimo osiguranjem. Osiguravajuća djelatnost je toliko evoluirala s razvojem društva i procesima globalizacije da se danas možemo osigurati od velikog broja rizičnih događaja. Društva za osiguranje su poduzeća koja pružaju uslugu zaštite od rizika tj. preuzimaju rizik u svoj portfelj i za to uzimaju naknadu te osiguranik plaća premiju osiguranja.

Osigurati se mogu vozila i ostale pokretnine, nekretnine, život tj. zdravlje i različiti neželjeni događaji ili nezgode (poplave, požari, nezgode i sl.). Prema tome, društva za osiguranje pružaju usluge životnih i neživotnih osiguranja.

Društva za osiguranje preuzimaju rizike svojih klijenata te ulažu premije osiguranja kako bi osigurali sredstva za pokriće preuzetih rizika. Ona se pri tome, među različitim rizicima, susreću s rizikom likvidnosti tj. nedostatkom sredstava za naknadu šteta. Likvidnost ovisi o sposobnosti društva u upravljanju imovinom. To znači da se likvidnost odnosi na sposobnost transformacije kratkotrajne imovine u novac, za pokriće obveza, u kratkom roku bez i gubitaka. Rizik likvidnosti društava za osiguranje problematika je ovog rada.

Likvidnost jamči sigurnost i stabilnost društva te je pokazatelj kojeg prate ne samo klijenti već i vjerovnici društava za osiguranje, ali i ostali stakeholderi poput partnera i konkurenata, države i sl.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je rizik likvidnosti i upravljanje rizikom likvidnosti društava za osiguranje. Kako bi se bolje razumio predmet istraživanja, upravljanje rizikom likvidnosti, potrebno je definirati društva za osiguranje, poslove i rizike s kojima se susreću.

1.3. Ciljevi istraživanja

Glavni cilj rada je ukazati na značaj upravljanja rizikom likvidnosti kao mjerom za suzbijanje posljedica krize i održavanja konkurentnosti. Uz to će se na primjeru izabranog društva za osiguranje prikazati praktična primjena alata i metoda za mjerenje likvidnosti te procjene rizika od nedostatka sredstava za pokriće na osnovu čijih rezultata će se oblikovati smjernice za unaprjeđenje.

1.4. Metode istraživanja

U izradi rada i pri prezentaciji teorijskih spoznaja te primjene prezentiranih alata u praksi koristit će se sekundarni podaci. Od sekundarnih podataka koristit će se izvori stručne literature, zakoni i članci. Za analizu rizika likvidnosti društava za osiguranje u praksi koristit će se sekundarni podaci iz financijskih izvještaja koji će se obradom i primjenom računovodstvenih metoda analize likvidnosti oblikovati u konkretne pokazatelje za konačnu ocjenu prezentiranih teorijskih dostignuća i primjene stručnih alata u praksi poslovanja.

Metode koje će se pri izradi koristiti jesu: induktivna metoda, koja omogućuje primjenu zaključaka da će pojedinačne pojave i druge njima slične pojave biti jednake, metode indukcije, statističke metode, metoda kauzalne indukcije koja će u ovom radu ukazati na razlike između uzroka i posljedica. Također će se koristiti i deduktivne metode koje polaze od općeg pojma ka pojedinačnom u smislu cijelog gospodarstva prema pojedinom sektoru i tržištu. Uz navedene, koristit će se i metoda klasifikacije kojom se razvrstava pojave i predmete i računovodstvene metode ocjene likvidnosti. Rezultati će se prikazati tablicama i grafikonima kako bi bili jednostavniji i razumljiviji za očitavanje.

1.5. Struktura rada

Prezentacija problematike rada bit će obrađena kroz nekoliko teorijskih i jedno praktično poglavlje.

Nakon uvoda, u drugom dijelu se rada definiraju društva za osiguranje, poslovi i rizici s kojima se susreću. U trećem se poglavlju definira rizik likvidnosti te aspekti za upravljanje istim kao i tehnike ocjene i oni propisi koji reguliraju one aspekte poslovanja koji utječu na likvidnost.

Kroz praktični se dio prikazuje primjena prezentiranih metoda u praksi te se ocjenjuje likvidnost izabranog društva za osiguranje Allianz Zagreb d.d. Analiza se provodi kroz tri vremenske točke nakon čega se daje osvrt na rezultate analize. Rad završava zaključkom koji iznosi sažeti prikaz prezentiranih teorijskih dostignuća problematike rada te smjernice za unaprjeđenje na temelju rezultata istraživanja.

2. POSLOVI I RIZICI DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE

2.1. Definiranje društava za osiguranje i njihova uloga u društvu

Društva za osiguranje su poduzeća čija je djelatnost osiguranje od rizika. Ona uzimaju tuđe rizike u vlastito pokriće za što uzimaju naknadu. Društva za osiguranje su nebankarske financijske organizacije koje su orijentirane na dugoročne plasmane i izvore[1].

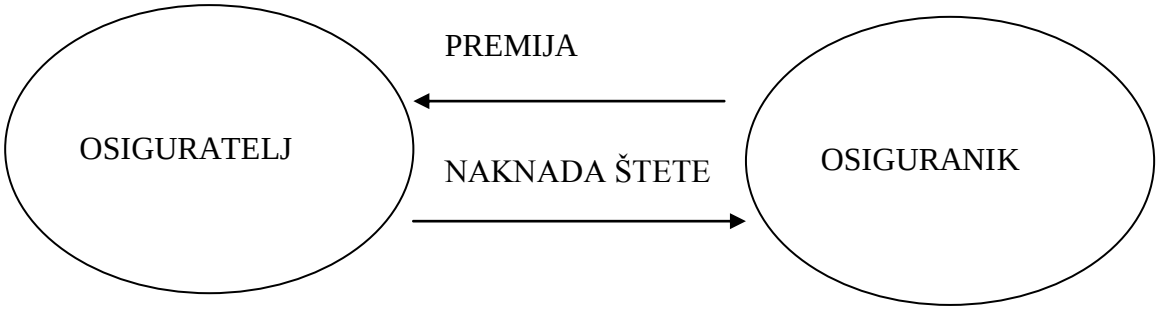
Osiguranje je ekonomski institut društvenog i gospodarskog života kojim se zaštićuje pojedinac, poslovni subjekt i gospodarski razvoj od ekonomski štetnih posljedica prirodnih sila i nesretnog slučaja. Smisao i svrha zaštite ostvaruje se unaprijed prikupljenim sredstvima koja se koriste kasnije za nadoknadu materijalnih i nematerijalnih gubitaka ili šteta. Osiguranje je prenošenje rizika na osiguratelja uz određenu naknadu koju plaća osiguranik. Naknada osiguranja jest premija. Premija je unaprijed prikupljen novac za štete koje će nastati naknadno. Štete su troškovi za osiguravajuće društvo, stoga premije, kao prihod, moraju biti ekonomski odmjerene i isplative, i za društvo i za osiguranika.[2]

Pravno gledano, osiguranje kao trgovačko pravni posao predstavlja odnos temeljen na ugovoru. U tom se odnosu jedna strana - osiguratelj obvezuje drugoj strani - ugovaratelju da će određenoj osobi – osiguraniku isplatiti naknadu – osigurninu za nastalu štetu koja je predviđena ugovorom. Pri tome svoju uslugu osiguratelj naplaćuje po određenoj cijeni zvanoj premija osiguranja.

Ako ga promatramo ekonomski, zaključivanjem osiguranja osiguranik svoje varijabilne troškove pretvara u fiksne plaćanjem premije osiguranja, a ekonomske posljedice nastupanja određenog događaja koji izaziva štete prenosi na osiguratelja. Ovaj se međuodnos može prikazati kao na slici 1.

[1] Mićin, K., Računovodstvo osiguravajućih društva, Zagreb., 2008., Hasibo d.o.o., str. 36.
[2] Ćurak, M., Jakovčević, D., Osiguranje i rizici, RRiF, Zagreb, 2007., str. 10.

Slika 1.: Odnos osiguratelja i osiguranika

Izvor: Stipić, M., Osiguranje s osnovama reosiguranja, 2008., Split, str. 19.

Tri su glavne funkcije društava za osiguranje: zaštitna, mobilizacijsko – alokacijska te društveno – socijalna funkcija. Odnos osiguranika i osiguratelja, temeljen na osiguranju od rizika uz premiju, ukazuje na prvu osnovnu funkciju osiguranja, zaštitnu tj. funkciju naknade štete, koja je osnovni razlog postojanja osigurateljne djelatnosti. Druga osnovna funkcija osiguranja je funkcija preventive. Ovom se funkcijom poduzimaju mjere za sprječavanjem i smanjivanjem mogućnosti nastanka šteta njihovim financiranjem ili kreditiranjem. Ona se može provoditi na široj i na pojedinačnoj razini.[3]

Uloga osiguranja na makrorazini tj. na razini države jest u zaštiti državnih fondova i proračuna kroz osiguranje što većeg broja pojedinaca i poslovnih subjekata. Iz velike razine obuhvata uloge osiguranja proizlaze i njegove funkcije. Socijalna funkcija osiguranja se ogleda u opisanom te u subvencioniranju dijela premije osiguranja. Sve razvijene države teže smanjivanju vlastitih ekonomskih pomoći na minimalne za rizike koji se mogu osigurati te interveniraju samo kod šteta koje se nisu mogle pokriti osiguranjem.

Psihološka funkcija osiguranja se odnosi na prihvaćanje i lakše nošenje s rizikom od strane osiguranika koji prelazi u stvarnog iz potencijalnog osiguranika, čime dobiva materijalnu sigurnost i svijest da će u slučaju neke opasnosti dobiti sigurnu naknadu štete. To je za njega kupnja dugoročnog problema.

Antiinflacijska funkcija osiguranja je značajna za gospodarstva u razvoju te tranzicijske ekonomije koje odlikuje visoka stopa inflacije te ograničava standard pojedinaca i gospodarske procese.

[3] Ibidem, str. 13.

Osiguranje od rizika te plasman novca kroz premije smanjuje pritisak na potrošnju djelujući preventivno na cijene stoga gledano na državnoj razini što je veći udio premije osiguranja u BDP-u, to je i učinak tog utjecaja veći.

Osiguranje je, dakle, kompleksan sustav s dva temeljna obilježja:[4]

1. Prijenos rizika od pojedinca na skupinu – zajednicu rizika,
2. Podjela gubitaka na ujednačenoj osnovi na sve članove skupine.

2.2. Poslovi društava za osiguranje

Poslovi osiguranja jesu preuzimanje različitih rizika uz naknadu. Ovisno o vrsti rizika razlikuju se različite usluge osiguranja. Usluge se dijele, osim prema vrsti rizika, i prema načinu sklapanja ugovora, pokriću rizika, subjektu, strukturi premije i sl.

Vrste osiguranja prema navedenim kriterijima prikazane su kako slijedi:[5]

1. NAČIN POKRIĆA RIZIKA
    a. Premijsko
    b. Uzajamno
    c. Socijalno
2. NAČIN SKLAPANJA UGOVORA
    a. Dobrovoljno
    b. Obvezno
3. PREDMET OSIGURANJA
    a. Transport, kredit
    b. Imovina u širem smislu,
    c. Osobe
4. SRODNOST RIZIKA
    a. Grupacija osiguranja imovine (civil, životinje, usjevi, industrija)
    b. Grupacija osiguranja motornih vozila (kasko, auto odgovornost)
    c. Grupacija osiguranja transporta i kredita (kargo, kasko, krediti)
    d. Grupacija osiguranja osoba (nezgoda, život)
5. SUBJEKT (UGOVARATELJ) OSIGURANJA

[4] Ibidem, str 36.
[5] Stipić, M., Osiguranje s osnovama reosiguranja, 2008., Split, str. 23.

a. Osiguranje pravnih osoba
b. Osiguranje fizičkih osoba

6. STRUKTURA PREMIJE
    a. Riziko
    b. Mješovita
7. BILANCIRANJE POSLOVA OSIGURANJA I UTVRĐIVANJE REZULTATA
    a. Životna
    b. Neživotna

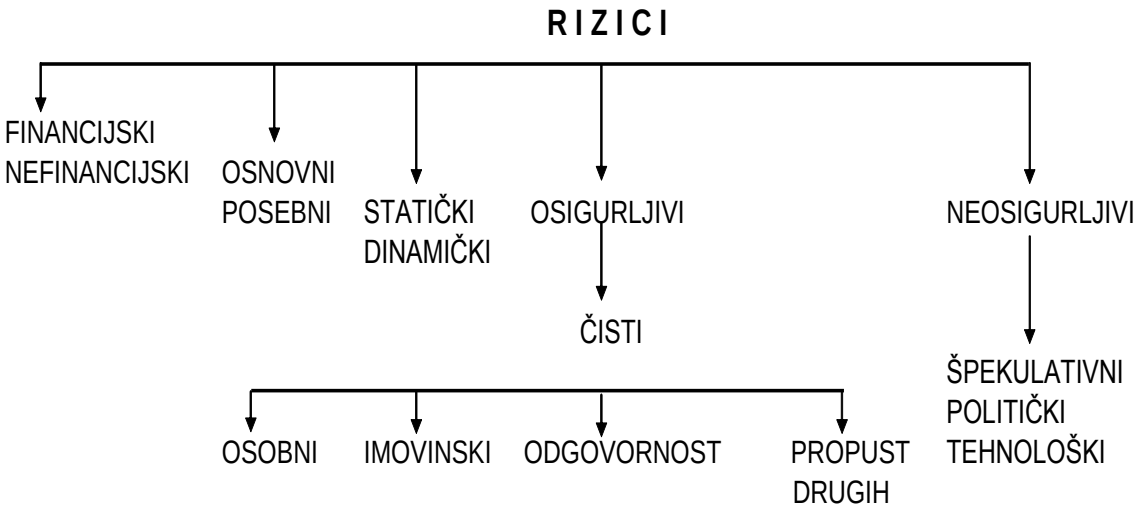
Svako od osiguranja pokriva određeni rizik. Rizik je odstupanje stvarnih od očekivanih ishoda budućeg događaja. Što je vjerojatnost odstupanja od očekivanih rezultata (ishoda) veća, izloženost riziku je značajnija. Rizik je mjerljiv različitim statističkim i matematičkim metodama, te se njime može upravljati. Objektivan rizik je varijacija ishoda koja stvarno postoji u prirodi. Subjektivan rizik je procjena osobe o nastupanju objektivnog rizika.

Rizični događaji se javljaju kao posljedica izloženosti riziku koja pojedincima, fizičkim osobama i gospodarskim subjektima nanosi štete i gubitke. Rizičnost događaja koji bi se mogli dogoditi u budućnosti moguće je procijeniti na temelju distribucije tih događaja u prošlosti. Spoznaje i informiranost o izloženosti raznim vrstama rizika zahtijeva poduzimanje mjera zaštite od nastupanja rizičnih događaja ili uspostavu sustava upravljanja rizicima kroz sustav preventivnih mjera. Upravljanje rizicima provodi se preventivnim i represivnim mjerama osiguravajući rizike kod društava za osiguranje. Iako se razvojem osigurateljne industrije razvio i sustav osiguranja ipak svi rizici nisu osigurljivi stoga je važno istaći njihovu podjelu s aspekta osiguravajućih društava.[6]

Kako je prikazano na slici u nastavku, rizici se dijele na: financijske i nefinancijske, osnovne i posebne, statičke i dinamičke te osigurljive i neosigurljive. Osigurljive rizike društva pokrivaju tj. od njih se može osigurati jer je njima moguće upravljati i primijeniti preventivne mjere. Osigurljivi rizici se dijele na osobne, imovinske, rizici od odgovornosti te rizici propusta drugih. Neosigurljivi rizici su špekulativni, politički i tehnološki rizici. Njima se društva za osiguranje ne bave jer je u slučaju njih moguć i dobitak, premda je negativna posljedica takvih rizika gubitak.

[6] Ibidem, str. 18.

Slika 2.: Klasifikacija rizika

Izvor: Ćurak, M., Jakovčević, D., Osiguranje i rizici, RRiF, Zagreb, 2007., str. 17.

Preuzimajući tuđe rizike u vlastito poslovanje društva za osiguranje trebaju ne samo procijeniti njihove odlike poput vjerojatnosti, vrste, posljedica već i definirati strategiju upravljanja istima koju nerijetko trebaju primijeniti i osiguranici.

Izbor strategije kontrole rizika ovisi o veličini rizika što je bitno i osiguranicima i osigurateljima. Determinante veličine rizika jesu svota osiguranja, učestalost štete, intenzitet štete, maksimalno moguća (vjerojatna) šteta, trajanje osiguranja.

Svota osiguranja je vrijednost osiguranog predmeta, odgovornosti ili života. Učestalost (frekvencija) je broj ponavljanja ostvarivanja rizika = % broja oštećenih objekata prema ukupnom broju osiguranih objekata. Intenzitet (veličine) štete je postotak oštećenja predmeta – raspon od minimalne do maksimalne.

Najveća moguća šteta MPL (maksimum possible loss) je najveća obveza osiguratelja kada se materijalizira rizik. Trajanje osiguranja je rizik, a predstavlja rastuću funkciju vremena ili duljinu trajanja osiguranja. Očekivana obveza osiguratelja utvrđuje se kao maksimalna moguća šteta. Utvrđena veličina rizika osnovica je premije osiguranja.[7]

[7] Ćurak, M., Jakovčević, op.cit., str. 39.

2.3. Vrste rizika s kojima se susreću društva za osiguranje

Svako društvo za osiguranje, iako s glavnom djelatnošću da preuzme tuđe rizike, se suočava s vlastitim rizicima kao i svaki drugi gospodarski subjekt. Rizici s kojima se suočava jesu tržišni rizici, rizici iz okruženja, politički, tehnološki i sl. Oni najvažniji su koji proizlaze iz prirode same djelatnosti. Njima društva mogu lakše upravljati i prilagođavati im se. Rizici osiguravajućih društava se dijele na:[8]

- Financijske rizike
- Zakonodavne rizike
- Operativne rizike
- Osiguravateljne rizike

2.3.1. Financijski rizici

U financijske rizike spadaju kamatni rizik, rizici povezani s ulaganjima, kreditni rizik te rizik likvidnosti. Od financijskih rizika se štite i istima upravljaju diverzifikacijom ulaganja tj. ulaganjem u različite imovine, tako se optimizira rizik za ciljani prinos. Rizik kamata nerijetko kod ulaganja putem tržišta kapitala se hedgira pomoću derivativnih ugovora.

Rizicima povezanim s ulaganjem se upravlja kroz diverzifikaciju portfelja ulaganja. Ulaže se u kombinacije rizičnih i manje rizičnih vrijednosnica i imovina kako bi se postigao željeni prinos uz minimizaciju rizika. Optimizacija rizika provodi se primjenom različitih metoda od procjene rizika na temelju povijesnih ishoda i WaR metode do Markowitz modela formiranja efikasne granice ulaganja. U portfelju se kombiniraju imovine i vrijednosnice takvih kovarijanci koje u slučaju šokova osiguravaju poništavanje gubitaka jedne vrijednosnice dobicima druge.

Kreditni rizik se odnosi na plasmane osiguranja i potraživanja kojima se upravlja ocjenom izloženosti društva. Ovakvi plasmani su mali i strogo definirani.

Rizik likvidnosti se odnosi na nesposobnost podmirenja kratkoročnih obveza društva konverzijom kratkotrajne imovine u novac. Njime se upravlja kroz definiranje strukture bilance tj. imovine i obveza i njihovo restrukturiranje po potrebi u slučaju povećanja rizika

[8] Vašiček V.,RFI- Računovodstvo osiguravajućih društava, predavanja 2015.

likvidnosti. Restrukturiranje zahtijeva usklađenje priljeva i odljeva te rokova dospijeća obveza s naplatom potraživanja.

2.3.2. Zakonodavni rizici

Zakonodavni rizici proizlaze iz pravne dimenzije koja kroz nove propise i zahtjeve iste nameće nove potrebe za pričuvama, adekvatnošću, nadzorom i sl., što utječe na poslovanje i strategije društva. Regulative štite stabilnost poslovanja, ali i ograničavanju određena ulaganja. U propisima se također određuju načini upravljanja i obveze izvještavanja, što zahtijeva resurse. Društva koja posluju na širem tržištu i pružaju usluge životnih i neživotnih osiguranja imaju veću izloženost svim rizicima pa tako i zakonodavnim rizicima.

Zakoni i regulative su tu da doprinesu djelovanju društava za osiguranje štiteći korisnike usluga osiguranja i sama društva po pitanju razboritosti upravljanja rizicima. Promjene zakona i propisa najčešće nemaju trajne i dugoročno negativne efekte na poslovanje društava već samo trenutne do prilagodbe društva novim zahtjevima.

2.3.3. Operativni rizici

Operativne rizike čine nefinancijski rizici kojih nisu lišeni ni ostale interesne grupe poslovanja društava za osiguranje. Realizacija tih rizika vodi gubitcima čijih je izvora mnogo, a mogu se kategorizirati u tri grupe:[9]

- interni rizični događaji poput: prijevara, propusta i operativnih grešaka te različitih zakonskih i sistemskih propusta,
- eksterni rizični događaji (koje je u principu nemoguće predvidjeti i kontrolirati), a čine ih: elementarne nepogode i prirodne katastrofe, ratovi, teroristički napadi,
- poslovni faktori rizika poput: pada obujma poslovnih aktivnosti, promjene potražnje, pada cijena, sloma burze, promjene regulatornih okvira i propisa.

[9] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (2014) Smjernice za primjereno upravljanje rizicima informacijskih sustava subjekata nadzora [online]. Dostupno na: http://www.hanfa.hr/getfile/41377/Smjernice%20za%20primjereno%20upravljanje%20rizicima%20IS%20subjekata%20nadzora%20Agencije%20-%20PRIJEDLOG.pdf, str. 3.

Od internih faktora koji vode operativnim rizicima jesu unutarnje prijevare i prakse poslovnih procesa i ljudskih resursa i to:[10]

- unutarnja prijevara koja predstavlja namjerno pogrešno izvještavanje o pozicijama, krađe zaposlenika, trgovanje upućene osobe iz banke na vlastitom računu,

- loše prakse vezane uz zapošljavanje i zaštitu na radnom mjestu koje se odnose na kršenje pravila o zdravlju i zaštiti zaposlenika, potraživanja radnika vezana uz naknade i diskriminaciju, opća odgovornost,

- poslovne prakse koje se odnose na kršenje povjereničkog odnosa, zlouporaba povjerljivih informacija o klijentima, pranje novca, prodaja neovlaštenih proizvoda,

- oštećenje materijalne imovine koja nastaje uslijed terorizma, vandalizma, potresa, poplava, požara i sl.,

- poremećaj u poslovanju i kvar sustava poput kvara hardvera i softvera, telekomunikacijskih problema, prekida rada postrojenja,

- pogreške u izvršavanju, isporuka i upravljanju procesima koje se odnose na pogreške u unosu podataka, nepotpunoj pravnoj dokumentaciji, neovlašten pristup računima klijenata, loše postupanje druge ugovorne strane koja nije klijent i dr.

Od eksternih faktora ističe se:

- vanjska prijevara koja može biti pljačka, krivotvorenje, izdavanje čekova bez pokrića, šteta nastala zbog neovlaštene upotrebe tuđeg računala,

Izvora operativnih rizika je mnogo i upravljanje njima zahtjeva kontrolu te nadzor svih procesa poslovanja, formiranje sustava kontrole te izrade kontingencijskih planova za promjene u okolini poslovanja društva za osiguranje. Kontrola i upravljanje ljudskim resursima na adekvatan način doprinosi smanjenju internih prijevara i pogrešaka. Eksternim se rizicima teško upravlja stoga je potrebna fleksibilnost organizacije u prilagodbi novim trendovima i nužno praćenje svih aspekata eksterne okoline. Od nekih se rizika moguće i osigurati (osiguranje imovine od šteta).

[10] Ibidem

2.3.4. Osiguranjeljni rizici

Osiguravateljne rizike čini rizik premije i rizik štete. Rizik premije se odnosi na nedostatak tehničkih i matematičkih pričuva za pokriće šteta, dok se rizik štete odnosi na neočekivane velike štete koje se teško pokrivaju iz zarada. Ove kategorije rizika su povezane jer nerijetko se isprepliću i javljaju u kombinaciji. Rizik osiguranja je rizik gubitka ili nepovoljne promjene vrijednosti obveza iz osiguranja zbog neodgovarajućih pretpostavki u vezi oblikovanja premija i pričuva.[11]

Cijena usluga društava za osiguranje jest premija osiguranja. To je novčani iznos koji ugovaratelj osiguranja plaća osiguravatelju na temelju sklopljenog ugovora o osiguranju. Društva za osiguranje na temelju premija ostvaruju prihode. Dio premija se koristi za pokriće šteta, a dio za formiranje tehničkih pričuva osiguranja. Tehničke su pričuve namijenjene isplati nastalih, ali neisplaćenih šteta, šteta za koje se očekuje da će nastati na temelju sklopljenih ugovora o osiguranju te šteta za koje se ne očekuje da će nastati, odnosno povremenih katastrofalnih šteta koje po veličini ili broju odstupaju od očekivanih vrijednosti.[12]

Zbog složenosti rizika s kojima se susreću društva za osiguranje i upravljanje njima tj. sama djelatnost i definiranje stavki pričuva je regulirana zakonom. Prema Zakonu o osiguranju društva su obvezna formirati vrijednost tehničkih pričuva kao sadašnji iznos koji bi društvo za osiguranje trebalo platiti kada bi svoje obveze iz ugovora o osiguranju, odnosno reosiguranju odmah prenijelo na drugo društvo za osiguranje.[13] Izračun tehničkih pričuva mora upotrebljavati i biti usklađen s informacijama koje pružaju financijska tržišta te opće dostupnim podacima o preuzetim rizicima osiguranja, što predstavlja tržišnu usklađenost. Društvo za osiguranje dužno je izračunavati tehničke pričuve na razborit, pouzdan i objektivan način.

U osnovne vrste tehničkih pričuva za neživotna osiguranja ubrajaju se pričuve za prijenosne premije i pričuve šteta, a kod životnih osiguranja to su matematičke pričuve. Pričuve za prijenosne premije predstavljaju dio sredstava tehničke pričuve premije osiguranja koji se prenosi u sljedeće poslovno razdoblje za izvršenje obveza po ugovorima o osiguranju koji se

[11] Ćurak, M., Jakovčević, D., op.cit., str. 95.
[12] Bijelić, M., Osiguranje i reosiguranje, Zagreb, Tectus, 2002., str. 31.
[13] Zakon o osiguranju, NN 30/15, čl. 106.

nastavljaju u budućim razdobljima, dok su pričuve šteta dio tehničkih pričuva koje se odnose na vrijednost ukupno procijenjenih šteta koje su posljedica događaja koji su se dogodili do kraja financijske godine, bez obzira jesu li štete prijavljene ili nisu, smanjenih za do toga trenutka isplaćene naknade.[14]

Tehničke pričuve čine bitan izvor financiranja djelatnosti osiguranja, stoga je rizik nedostatnih tehničkih pričuva neživotnih osiguranja jedan od većih rizika i prijetnji za poslovanje društava za osiguranje koja pružaju usluge neživotnih osiguranja. Vrijednost pričuva je vrijednost obveza, što ukazuje da u slučaju nedostatnih pričuva tuđi izvori bivaju podcijenjeni, a imovina i kapital precijenjena. U takvim situacijama dolazi do problema likvidnosti jer se u planove i procjene uzimaju manje obveze nego to realno one i jesu.[15]

Za što kvalitetniju procjenu i ocjenu stavki tehničkih pričuva i upravljanje rizikom nedostatka istih je stoga bitno:[16]

- odabir ovlaštenih i stručnih aktuara te selekcijom onih s visokim moralnim standardima
- primjena provjerenih aktuarskih metoda u procjeni tehničkih pričuva,
- kvalitetna aktuarska analiza dovoljnosti tehničkih pričuva,
- kontinuiran monitoring dostatnosti pričuva te prilagodba i zamjena cjenika usluga kod kojih se ukaže podcijenjenost pričuva.

Matematička pričuva se formira kao mjera obveza društva za osiguranje prema ugovarateljima osiguranja. Ona ima najveći udio u strukturi pasive društava koja pružaju usluge životnih osiguranja. Društva matematičke pričuve oblikuju za sve dugoročne ugovore o osiguranju osoba kod kojih se kumuliraju sredstva štednje ili sredstva za pokriće povećanih rizika u kasnijim godinama osiguranja. Matematička pričuva se računa retrospektivnom ili prospektivnom metodom. Ona s jedne strane predstavlja buduće obveze društva za osiguranje, a s druge strane, sa stajališta osiguratelja, predstavlja štednu premiju koju menadžment ulaže na tržištu kapitala kako bi se ostvarile osigurane svote na dan dospijeća. S obzirom na to, vidljivo je da su matematičke pričuve varijabilna stavka bilance stoga nose rizik nedostatnih matematičkih pričuva u slučaju podcijenjenosti.

[14] Ibidem, str. 254.
[15] Ćurak, M., Jakovčević, D., op.cit., str. 98.
[16] Ibidem, str. 99.

Za upravljanje ovim rizikom društva trebaju provoditi:[17]

- analizu i monitoring točnosti tablica smrtnosti i u skladu s trendovima i promjenama provoditi ažuriranje aktuarskih modela,
- praćenje kamatnih stopa i prinosa na tržištima kapitala gdje se ulaže,
- modeliranje utjecaja oscilacija tečajeva valuta na vrijednosti matematičkih pričuva te potrebu za konzervativnim pristupom u aktuarskim računicama.

[17] Ibidem, str. 100.

3. RIZIK LIKVIDNOSTI I UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE

3.1. Rizik likvidnosti

Opisani rizici vode ka problemu likvidnosti stoga je za upravljanje rizikom likvidnosti bitno praćenje bilančnih pozicija i odnosa imovine i obveza te je za kvalitetno upravljanje rizikom likvidnosti neophodno ispravno vrednovanje i kontinuirana revalorizacija stavki bilance tj. imovine i obveza društva. Ulaganje sredstava tehničkih pričuva za svrhu ima ukamaćenje vrijednosti istih ulaganjem u vrijednosnice i to najveće razine likvidnosti kako bi se one u gotovo svakom trenutku mogle prodati i zamijeniti za novac. Gotovina je najlikvidnija imovina, ali ne nosi nikakav prinos.

Rizik likvidnosti je rizik smanjenja likvidnih sredstava u odnosu na dospijeće obveza. On se javlja kada društvo nije u mogućnosti izvršiti podmirenje svojih obveza po osnovi šteta, osiguranih svota i drugim osnovama. Izvori sredstava nisu samo tehničke i matematičke pričuve, ali čine velik dio izvora, te kada su podcijenjene, vode u konačnici i riziku likvidnosti, ali se isti javlja kao nedostatak novčanih priljeva, loših prinosa ulaganja i sl. On se javlja uslijed nekontroliranog i bržeg povećanja dospjelih obveza u odnosu na priljeve. U slučaju problema s likvidnošću dolazi do prodaje dijela imovine ili zaduživanja. Stoga je bitno da se vodi briga o utrživosti i kretanju priljeva od pojedinih kategorija imovine te ulaganja. Nakon novca najlikvidnija su ulaganja u vrijednosnice.

Rizik likvidnosti se mjeri praćenjem pozicija bilance kroz vrednovanje imovine i obveza te njihovim stavljanjem u omjer, praćenjem priljeva i vremena konverzije imovine u likvidna sredstva.

Pokazatelji koji se koriste u analizi i praćenju rizika likvidnosti tj. ocjeni izloženosti istome jesu pokazatelji obrtaja imovine, novčanih tijekova te opći i ubrzani pokazatelji likvidnosti. Upravljanje rizikom likvidnosti zahtjeva njihovo kontinuirano praćenje kao i praćenje ranije opisanih rizika pričuva koji na duge staze vode problemu likvidnosti.

Pokazatelji likvidnosti ukazuju na sposobnost poduzeća da podmiruje svoje kratkoročne obveze. Ovdje se može izračunati pet pokazatelja i to koeficijent tekuće likvidnosti, ubrzane

likvidnosti, trenutne likvidnosti, financijske stabilnosti i neto obrtnog kapitala koji se računaju kao:[18]

$$\text{Koeficijent tekuće ili opće likvidnosti} = \frac{kratkotrajna \quad imovina}{kratkoro\ čne\ obveze}$$

Idealna iskustvena vrijednost pokazatelja opće likvidnosti iznosi minimalno 2, te se u tom slučaju zaključuje da je poduzeće sposobno podmiriti kratkoročne obveze.

$$\text{Koeficijent ubrzane likvidnosti} = \frac{(kratkotrajna \quad imovina\ -zalihe)}{kratkoro\ čne\ obveze}$$

Idealna iskustvena vrijednost ubrzane likvidnosti iznosi minimalno 1, te se u tom slučaju zaključuje da je poduzeće sposobno podmiriti hitne potrebe za gotovinom.

$$\text{Koeficijent trenutne likvidnosti} = \frac{novčana\ sredstva}{kratkoro\ čne\ obveze}$$

Koeficijent trenutne likvidnosti ukazuje na probleme pretvaranja potraživanja u novac. Za društva za osiguranje nisu kritična toliko potraživanja koliko pretvaranje i mogućnost prodaje vrijednosnica u koje se ulaže na tržištu kapitala.

$$\text{Koeficijent financijske stabilnosti} = \frac{dugotrajna \quad imovina}{kapital\ +dugoro\ čne\ obveze}$$

Koeficijent financijske stabilnosti ukazuje na potrebu pokrića obveza dugoročnom imovinom. Stoga ukazuje na ročnu neusklađenost imovine i izvora. Ako je on manji od 1 tada to znači da se tek dio kratkotrajne imovine financira dugoročnim obvezama, dok ako je veći od 1 znači da se dugotrajna imovina financira uz dugoročne i kratkoročnim obvezama što ukazuje na značajnu ročnu neusklađenost bilančnih pozicija.

Neto obrtni kapital je razlika između kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza. Njegova pozitivna vrijednost ukazuje da je imovina veća od obveza i da se obveze mogu podmiriti. Poželjno je da bude dovoljno velik da osigurava stabilnost u slučaju oscilacija obveza, ali ne

[18] Belak, V., Menadžersko računovodstvo, RRIF Zagreb, 1995., str. 113.

prevelik da ukazuje na vezanje najlikvidnijih sredstava u kategorije imovine manje likvidne od novaca ili smanjenje ulaganja u razvoj i sl.

Zbog prirode djelatnosti društava za osiguranje imovina osiguratelja se teže razvrstava po opisanim standardiziranim pokazateljima likvidnosti. To znači da u svojim bilancama društva za osiguranje nemaju stavku zaliha i obrtnog kapitala. Kategorija kratkotrajne imovine je osjetljiva na rokove prodaje i držanja istih te ostale imovine namijenjene prodaji. Ovisno o namjerama menadžmenta različita imovina se različito kategorizira po ročnosti. Jednako tako i obveze se teže razvrstavaju po ročnosti zbog nepredvidivosti trenutka događanja šteta. Stoga je kod izračuna pokazatelja likvidnosti u slučaju društava za osiguranje nužno promatrati i pokazatelje tipične za tu industriju, a to su: razmjer šteta, razmjer troškova te kombinirani pokazatelj.

Razmjer šteta tj. kvota šteta se računa kao omjer mjerodavnih šteta i mjerodavnih premija. Mjerodavne štete su obveza društva za osiguranje koje se odnose na mjerodavnu premiju. Mjerodavne štete se dobiju korigiranjem obračunatih bruto šteta za udio reosiguranja u štetama, promjena svih kategorija pričuva te dodavanjem prihoda od kamata ostvarenih na osiguranjeljno tehničkim pričuvama. Mjerodavne premije se računaju kao korekcija zaračunatih bruto premija za one iz reosiguranja te promjena prijenosnih pričuva premija.

U skladu s opisanim RŠ se računa kao:[19]

$$\text{RŠ} = \frac{mjerodavne \quad štete \ (MŠ)}{mjerodavne \quad premije \ (MP)}$$

Gdje su:

$MŠ = BŠ - ŠR \pm PPŠ \pm PPŠR \pm PPB \pm POOP - PKOP$

Gdje je:

MŠ = mjerodavna šteta u promatranom razdoblju,

BŠ = obračunate (bruto) odštete,

ŠR = udio reosiguranja u odštetama,

PPŠ = promjena pričuve šteta (nastalih prijavljenih i nastalih neprijavljenih),

[19] Pravilnik o minimalnim standardima i načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva osiguranja prema računovodstvenim propisima, NN, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_01_10_260.html, [13.05.2017.]

PPŠR = promjena pričuve šteta, udio reosiguranja

PPB = promjena pričuve za bonuse,

POOP = promjena ostalih osigurateljno-tehničkih pričuva,

PKOP = prihodi od kamata ostvarenih na osigurateljno-tehničkim pričuvama.

Mjerodavna premija (MP) znači:

MP = ZBP – PRE ± PPP ± PPPR,

Gdje je:

MP = mjerodavna premija u promatranom razdoblju,

ZBP = zaračunata bruto premija,

PRE = premija predana u reosiguranje,

PPP = promjena bruto pričuva prijenosnih premija,

PPPR = promjena pričuva prijenosnih premija, udio reosiguranja.

Razmjer troškova se računa kao omjer troškova i zarađene premije. Suma razmjera šteta i razmjera troškova daje kombinirani pokazatelj koji može biti ispod, jednak ili iznad 1, odnosno 100. Ukoliko je on iznad 1 to znači da društvo za osiguranje ima teškoća u pokrivanju šteta i troškova poslovanja.

Razmjer troškova se računa prema formuli:

$$\text{RT} = \frac{ukupni\ \ troškovi}{zarađene\ \ premije} * 100$$

Uz opisana dva pokazatelja često se koristi i kombinirani pokazatelj koji predstavlja sumu razmjera šteta i razmjera troškova. Naravno poželjno je da on bude ispod sto što znači da društvo za osiguranje s premijama od sklopljenih poslova uspijeva podmiriti štete i pokriti troškove poslovanja.

Sredstva ostvarena u vidu premije osiguranja, skupa s prinosima od ulaganja trebaju biti dostatna za pokriće šteta, troškova osiguratelja, te ostvarenje zarade. Nepravilna selekcija rizika s aspekta prihvaćanja svih rizika uz iste uvjete, bez obzira na veličinu rizika, odnosno, uz neadekvatnu premiju osiguranja, vodi prema insolventnosti. Oprečno tome, previsoki standardi selekcije i utvrđivanje previsoke cijene osiguranja vode opadanju poslovanja društva za osiguranje. Stoga je za upravljanje s likvidnošću povezano i upravljanje poslovanjem tj. izborom rizika koji se primaju u pokriće.

Pravilna selekcija rizika i utvrđivanje cijene osiguranja primjerene veličini preuzetog rizika, osnova su opstanka i razvoja društva za osiguranje. Stoga se pri oblikovanju portfelja mora težiti da se rizici koju se uzimaju u portfelj uspoređuju s prinosom, da se uzimaju u pokriće mali i učestali rizici spram visoko profitabilnih i rizičnih, da atomizacija rizika bude sukladna kapacitetu osiguratelja, da postoji vremenska raspodjela rizika (stvaranje pričuva u boljim godinama), te da se u obzir uzme i prostorna rasprostranjenost.[20] To će omogućiti i lakše upravljanje rizikom likvidnosti kasnije na razini društva za osiguranje.

3.2. Regulacija upravljanja i sustav za upravljanje rizicima

Upravljanje društvom za osiguranje i rizicima je, zbog utjecaja i uloge društva za osiguranje na zajednicu i ekonomiju, regulirano Zakonom o osiguranju i kroz Pravilnik o sustavu upravljanja rizicima[21].

Društvo za osiguranje dužno je uspostaviti i provoditi djelotvoran i pouzdan sustav upravljanja uzimajući u obzir prirodu, opseg i složenost poslova društva za osiguranje koji osigurava upravljanje poslovima pažnjom dobrog stručnjaka te koji obuhvaća:[22]

1. odgovarajuću preglednu organizacijsku strukturu s jasno definiranim, preglednim i dosljednim linijama ovlasti i odgovornosti, uspostavljenu na način da se izbjegne sukob interesa,

2. učinkovit sustav kojim se osigurava prijenos informacija,

3. strategije, pisana pravila, postupke i procedure za upravljanje rizicima,

4. razumne mjere kako bi osiguralo kontinuirano i redovito obavljanje djelatnosti društva za osiguranje, uključujući i stvaranje planova za slučaj nepredviđenih okolnosti. S tim ciljem društvo za osiguranje upotrebljava primjerene i proporcionalne sustave, izvore i postupke.

Upravljanje rizicima neizostavni je dio svakog poslovanja, a sastoji se od identifikacije različitih oblika rizika kojima su izloženi različiti poslovni subjekti, mjerenja rizika pomoću kvantitativnih metoda te definiranja postupaka kojima se provodi upravljanje.

[20] Stipić, M., op.cit., str. 66.
[21] Pravilnik o sustavu upravljanja rizicima, NN 94/14, čl. 7, dostupno na: http://www.hanfa.hr/getfile/41830/1SO%2002%20ZIDZOSPravUpravRiz_zaJR.pdf, [23.05.2017.],
[22] Zakon o osiguranju, NN 30/15, čl. 92.

Cjelina sustava za upravljanje rizicima ostvaruje se izradom strategije rizika u potrebnom opsegu i svakodnevnom operativnom poslovanju, od „vrha do dna“, a o rizicima iz svakodnevnog operativnog poslovanja potrebno je izvještavati od „dna do vrha“ društva, prema čemu uprava društva definira specifični rizični profil društva.

Društvo za osiguranje tj. uprava društva za osiguranje dužna je usvojiti Strategiju upravljanja rizicima. Strategijom mora biti jasno definiran, opisan i dokumentiran sustav upravljanja rizicima, sklonost preuzimanja rizika društva te politika upravljanja rizicima društva.

Strategija treba sadržavati najmanje:[23]
1. opis rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo ili kojima može biti izloženo, a koji proizlaze iz glavnih značajki poslovanja društva za osiguranje
2. limite navedenih rizika društva za osiguranje
3. sposobnost nosivosti rizika društva za osiguranje
4. ciljeve i opća načela politika upravljanja rizicima
5. opis sustava izvještavanja o rizicima na razini društva za osiguranje
6. organizacijski ustroj sustava upravljanja rizicima, zajedno s opisom ovlasti i odgovornosti

Minimalno jednom godišnje, Strategija upravljanja rizicima se preispituje kao i njezina usklađenost s rizičnim profilom društva, poslovnom strategijom i drugim značajnim okolnostima. Promjena i usklađenje Strategije potrebno u slučaju značajnih promjena.

Društvo za osiguranje dužno je također kontinuirano ažurirati i evaluirati sustav upravljanja i provoditi unutarnji pregled tog sustava u skladu s promjenama u i van društva za osiguranje, koje na njega utječu. Kontrola se temelji također na propisanim pravilima i procedurama koje donosi Uprava društva za osiguranje.

Radi lakše provedbe sustava,društvo za osiguranje dužno je uspostaviti funkciju upravljanja rizicima.

[23] Ibidem, čl.6., [23.05.2017.]

Društvo za osiguranje dužno je u sklopu funkcije upravljanja rizicima osigurati obavljanje sljedećih poslova:[24]

1. identificiranje rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju,
2. mjerenje rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo ili bi moglo biti izloženo,
3. praćenje svih značajnijih rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo ili bi moglo biti izloženo,
4. upravljanje i nadziranje rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju,
5. provjere primjene i djelotvornosti mjera i postupaka za upravljanje rizicima kojima jest ili kojima može društvo za osiguranje biti izloženo,
6. izvještavanje uprave društva za osiguranje o upravljanju rizicima,
7. sudjelovanja u izradi i preispitivanju Strategija upravljanja rizicima i drugih akata i mjera iz domene upravljanje rizicima,
8. savjetovanje uprave društva za osiguranje vezano za utvrđivanje profila rizičnosti te praćenje utvrđenog profila rizičnosti,
9. doprinositi uspostavi djelotvornog sustava unutarnjih kontrola,
10. davanja prijedloga i preporuka za primjereno upravljanje rizicima,
11. provođenje testiranja otpornosti na stres,
12. provedbe ostalih provjera koje su potrebne za djelotvoran sustav kontrole rizika.

U vezi s upravljanjem imovinom i obvezama, društvo za osiguranje dužno je redovito procjenjivati:[25]

1. osjetljivost svojih tehničkih pričuva i prihvatljivih vlastitih sredstava za pretpostavke na kojima se temelji ekstrapolacija relevantne vremenske strukture bezrizičnih kamatnih stopa,

2. kada je primijenjena prilagodba za uravnoteženje mora se pratiti i osjetljivost tehničkih pričuva i prihvatljivih vlastitih sredstava na pretpostavke na kojima se temelji izračun prilagodbe za uravnoteženje te mogući učinak prisilne prodaje imovine na njegova prihvatljiva vlastita sredstva kao i osjetljivost svojih tehničkih pričuva i prihvatljivih vlastitih sredstava na promjene u strukturi dodijeljenog portfelja imovine te utjecaj smanjenja prilagodbe za uravnoteženje na nulu.

[24] Ibidem, čl.5., [23.05.2017.]
[25] Ibidem, čl. 94.

Društvo za osiguranje dužno je u sklopu svojeg sustava upravljanja rizicima obavljati vlastitu procjenu rizika i solventnosti koja obuhvaća najmanje sljedeće:[26]

1. ukupne potrebe solventnosti uzimajući u obzir specifični profil rizičnosti, odobrena ograničenja dozvoljenih rizika te poslovnu strategiju društva,

2. usklađenost, na kontinuiranoj osnovi, s kapitalnim zahtjevima u skladu sa zahtjevima o tehničkim pričuvama,

3. značaj u kojemu profil rizičnosti predmetnog društva za osiguranje odstupa od pretpostavki na kojima se temelji potrebni solventni kapital.

Što se tiče regulacije samih plasmana tj. ulaganja premija Zakon također propisuje visinu ulaganja u instrumente prema njihovom riziku. Ulaganje sredstava u nekretnine, opremu i uređenje poslovnog prostora, vlasničke uloge u društvu za osiguranje i druga trgovačka društva ne može prijeći 50% jamstvenog kapitala društva uvećanog za izdvojena sredstva amortizacije.

Ulaganje u zajmove osigurane hipotekom upisanom na nekretninama i pokretnim stvarima ili garancijom na puni iznos zajma s kamatama, koju dade banka, država, županija, grad ili kotar, ne mogu prijeći 40% raspoloživih sredstava društva, time da iznos zajma koji se osigurava hipotekom ne može prijeći 60% prometne vrijednosti stvari na kojoj je hipoteka upisana.

Ulaganje u dionice i druge utržive vrijednosne papire, kao obveznice, udjele u investicijskim fondovima i druge instrumente tržišta novca i kapitala, kojima se trguje na uređenim tržištima, ne može prijeći 40% raspoloživih sredstava društva.

Ulaganje u ranije istaknute vrijednosne papire kojima se ne trguje na uređenim tržištima novca i kapitala ne može prijeći 10% raspoloživih sredstava društva. Pojedinačno ulaganje sredstava društva za osiguranje u dionice ili udjele u trgovačkim društvima i zajmove ne može prijeći 5% raspoloživih sredstava društva.

[26] Ibidem, čl. 96.

Društvo za osiguranje obvezno je uložiti sredstva matematičke pričuve životnih osiguranja u vrijednosne papire Republike Hrvatske u iznosu od najmanje 30% od ukupnog iznosa matematičke pričuve, a preostala sredstva od matematičke pričuve može ulagati:[27]

- u zajmove za čiju glavnicu i kamate jamči Republika Hrvatska do 25% od stanja matematičke pričuve,

- u nekretnine sa stalnim prihodima do 30% stanja matematičke pričuve,

- u vlasničke vrijednosne papire kojima se trguje na uređenim tržištima novca i kapitala do 10% od stanja matematičke pričuve, pri čemu pojedinačno ulaganje ne smije premašiti 1% toga stanja,

- u depozite i druga ulaganja u domaće banke do 50% stanja matematičke pričuve, pri čemu ulaganje u pojedine banke ne može premašiti 10% toga stanja.

Ostala sredstva mogu se bez ograničenja, pod uvjetom održavanja stalne likvidnosti, koristiti za odobravanje kredita bankama ili pravnim osobama čiji povrati zajedno s kamatama moraju biti osigurani odgovarajućim garancijama ili jamstvima.

Iz navedenih odredbi Zakona i propisa razvidno je da društva za osiguranje imaju velike obveze po pitanju organizacije poslovanja i upravljanja rizicima te shodno tome i ulaganjima. Ipak, usprkos tome, ostaje mnogo prostora za kreiranje različitih strategija u skladu s ciljevima društva. Odredbe zakona i propisi imaju za cilj zaštitu osiguranika od rizika društva za osiguranje, ali i trendova na tržištu te stavljanja interesa pojedinaca ispred uloge društva interesa njegovih klijenata.

Na nadzornim tijelima i institucijama je da nastoje revidirati i unaprjeđivati regulative u skladu s promjenama u sustavu te novim trendovima i potrebama društva, a na osiguravajućim društvima je da formiraju adekvatne i suvremene metode kontrole i praćenja rizika kako bi se osigurala profitabilnost i zaštita osiguranika bez ugrožavanja stabilnosti i likvidnost društva.

[27] http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_30_611.html, [22.02.2017.]

3.3. Upravljanje rizikom likvidnosti društava za osiguranje

Kako je vidljivo iz prezentacije rizika osiguravajućih društava, posebno faktora koje utječu na likvidnost, za društva za osiguranje je bitna vremenska usklađenost imovine i obveza upravo zbog poklapanja priljeva i odljeva te očuvanja likvidnosti. Stoga je planiranje novčanih tijekova ključno za planiranje poslovanja općenito te upravljanje rizicima.

Povezanost stavki bilance i njihovih rizika kategorizira rizik likvidnosti u dvije grupe s obzirom na njegov uzrok kao:

- rizik koji nastaje uslijed neusklađenosti izvora i plasmana po rokovima dospijeća
- rizik koji nastaje uslijed nemogućnosti društva za osiguranje da proda imovinu i posudi sredstva

Zbog toga se upravljanje likvidnošću i uzrocima tog rizika svodi na upravljanje ročnošću stavki bilance tj. priljeva i odljeva poslovanja. Društva bi trebala na vrijeme podmirivati svoje obveze kako bi opstalo i očuvalo poziciju na tržištu.
Kod planiranja priljeva treba uzeti u obzir naplatu potraživanja, ali i vjerojatnost nepodmirenja obveza osiguranika, emitenata vrijednosnica te reosiguranja po ugovorima o reosiguranju kao i mogućnost pojave neplaniranih obveza i šteta koje su dio operativnih i tržišnih rizika.

Mnogi faktori i rizici vode nastankom riziku likvidnosti što ukazuje na kompleksnost upravljanja rizikom likvidnosti i potrebi za formiranjem stabilne platforme kontinuiranog praćenja svih faktora koji mogu biti uzrok rizika likvidnosti.

Kako bi se to postiglo društva za osiguranje razvijaju različite modele i pristupe vrednovanja i praćenja ključnih faktora i samog rizika likvidnosti koje se temelje na vjerojatnosti odstupanja unutar novčanih tijekova svakog od njih.

Rizikom likvidnosti društva za osiguranje upravljaju:[28]

- kroz model upravljanja imovinom tj. povećanjem udjela likvidne imovine koja se brzo konvertira u novac

[28] Jeremić, Lj., Upravljanje rizikom u osiguravajućim kompanijama, doktorska disertacija, Beograd, 2016., str 74.-75.

- emisijom vrijednosnica kroz upravljanje obvezama po dospijeću tih vrijednosnica ukoliko se radi o obveznicama
- kombinacija upravljanja imovinom i obvezama

S aspekta bilance tu su metode:[29]
- upravljanje likvidnošću zbog osiguranja dostatnih sredstava za pokriće dospjelih obveza bez ugrožavanja postavljenih eksternih ograničenja od strane regulatora,
- upravljanje strukturom investicijskog portfelja u ovisnosti o dva glavna oprečna cilja i to utrživosti i prinosa sredstava.

Model upravljanja imovinom podrazumijeva formiranje strukture imovine u bilanci društva prilagođenu po ročnosti strukturi obveza pasive. U slučajevima neživotnih osiguranja, čije štete osciliraju te gdje su odstupanja nastanka takvih događaja većih varijanci, u strukturi imovine povećava se udio likvidne imovine povećanjem ulaganja u dionice etabliranih poduzeća te instrumente tržišta kapitala koji se mogu po potrebi prodati na tržištu u kratkom roku uz stabilan prinos.

Društva također mogu emitirati i vlastite vrijednosnice u slučaju nedostatka likvidnih sredstava. Time se ročnost obveza koje dospijevaju uskoro ili su dospjele disperzira na dulje vremensko razdoblje jer se emisijom obveznica jedna obveza pokriva i zamjenjuje za obveze prema investitorima u obveznice koje dospijevaju u manjim iznosima tijekom duljeg vremenskog razdoblja. U ovom slučaju društvo za obveznice plaća kuponsku kamatu ulagačima.

Upravljanje imovinom i obvezama u cilju upravljanja rizikom likvidnosti zahtijeva praćenje prinosa i dospijeća obveza za kamate kao i ročnost svih instrumenata te utrživost istih.

Kako su s rizikom likvidnosti povezani rizici nedostatka pričuva tj. isti mogu voditi problem likvidnosti tada je potrebno pojasniti i rizike investiranja jer se premije i pričuve nadopunjuju prinosima od ulaganja. Upravo ti prinosi mogu osigurati izvore za upravljanje likvidnošću.

[29] Ibidem

Društva za osiguranje su investitori na tržištu kapitala te se bave ulaganjem zbog zaštite likvidnosti te solventnosti u konačnici ali i zbog zarada. Zbog odgovornosti i osjetljivosti tih aspekata djelovanja te uloge osiguranja u društvu i ekonomiji ulaganja su regulirana i Zakonom o osiguranju. To olakšava upravljanje rizicima društava za osiguranje jer štiti osiguranike od konflikta interesa menadžera portfelja (teže maksimalizaciji prinosa bez obzira na utrživost – može voditi riziku povremenih problema s likvidnošću) i prodajnih menadžera.

Ulaganje društava za osiguranje zahtjeva mnogo opreza. Društva za osiguranje imaju mogućnost uložiti sredstva vezana za dugoročne obveze u dugoročne obveznice ili nekretnine ili da uloži sredstva kao oročene depozite u bankama, a sredstva kratkoročnih obveza u instrumente kratkog dospijeća ili u razvoj poslovanja.

Društva fokusirana na usluge životnih osiguranja ulaganja uglavnom usmjeravaju u obveznice jer imaju dulji rok dospijeća i sigurnije su, dok društva koja su usmjerena na prodaju usluga neživotnih osiguranja ulažu više u dionice jer one nose veći prinos za manje vremena i likvidnije su. Društvima koja se bave neživotnim osiguranjima su potrebnija ulaganja u takve instrumente zbog manje predvidivosti nastupa štetnih događaja.

Ulaganja društava za osiguranje su regulirana zbog zaštite osiguranika. Životna osiguranja su vid štednje ali isto tako ona omogućuju prekidanje i zahtjev za isplatom nakon nekog perioda i prije isteka roka i početka isplata. Mogućnost isplate na zahtjev nameće potrebu za oprezom kod ulaganja osiguravajućih društava.

Upravljanje rizicima investiranja zahtjeva praćenje trendova tržišta kapitala, analizu emitenata vrijednosnica, formiranje vremenske usklađenosti portfelja s obvezama društva te redovitu analizu gospodarstva i njegovih trendova koji utječu na cijene instrumenata tržišta kapitala. Upravljanjem portfeljem ulaganja društva nastoje osigurati što veći jaz kamata koje se isplaćuju klijentima u slučaju životnih osiguranja i iznosa za potporu tehničkim pričuvama za pokriće šteta kod neživotnih osiguranja. Razlika u zaradi se koristi za reinvestiranje ili unaprjeđenje postojećih usluga za jačanje konkurentnosti povećanjem prinosa kod životnih osiguranja.

Valja istaći da je upravljanje rizikom likvidnosti tj. upravljanje priljevima i odljevima a shodno tome i ročnosti stavki bilance složenije u slučaju neživotnih nego životnih osiguranja

kod kojih su isplate precizno izračunate i prinosi garantirani zbog dominiranja ulaganja u obveznice.

Upravljanje rizikom investiranja i portfelja temelji se na načelu diverzifikacije portfelja u skladu s potrebama i odljevima društva ali i trendovima tržišta kako bi se očuvala razina prinosa. Potrebno je pratiti i uspoređivati odnos prinosa i rizika različitih ulaganja.

4. ANALIZA LIKVIDNOSTI NA PRIMJERU ALLIANZ ZAGREB D.D. OSIGURANJA

4.1. Osnovne informacije o Allianz Zagreb d.d.

Allianz svoju poslovnu priču započinje davne 1890. u Berlinu na čiju burzu izlazi već 1895., a prvi mirovinski fond pokreće za zaposlenike 1903. Do 2001. ostvarili su više od sedam akvizicija i preuzimanja.[30]

Na tržište Hrvatske ulazi 1999. godine osnivanjem poduzeća Allianz Zagreb d.d. kada njemački Allianz zajedno s Zagrebačkom bankom preuzima Adriatic osiguranje te stječe tržišni udio od 4,6%. **N**akon nekoliko godina slabijih performansi, 2003. godine konačno postavlja jasnu viziju i strategiju, a to je postati najuspješnije osiguravajuće društvo u Hrvatskoj. Danas je drugo po veličini osiguravajuće društvo u RH iza Croatia osiguranja d.d., s tržišnim udjelom od oko 14% ukupno te u domeni životnih osiguranja čak oko 18%.[31] U godinama koje slijede, Allianz Zagreb d.d. u Hrvatskoj iz godine u godinu bilježi stalan rast poslovanja. Stope raste su iz godine u godinu bile značajno, čak i dvostruko veće od ostatka tržišta. Osim u domeni klasičnog osiguranja, Allianz Zagreb d.d. se, sa strateškim partnerom Zagrebačkom bankom, 2001. godine uključuje u mirovinsku reformu te osniva AZ obvezni mirovinski fond, a godinu dana kasnije i AZ dobrovoljni mirovinski fondovi, koji su, svaki u svom segmentu uvjerljivo vodeći mirovinski fondovi na hrvatskom tržištu.

Allianz Zagreb d.d. ima oko 78 milijuna klijenata u preko 70 zemalja. Angažira preko 600.000 zaposlenika, zastupnika, brokera i partnera. 80% poslovanja se odvija pod brendom Allianz. Prema podacima kompanije Interbrand za evaluaciju brendova, vrijednost je Allianz Zagreb d.d. ovog brenda porasla za 8% te trenutno iznosi oko 6,7 milijardi dolara. Na listi najuspješnijih svjetskih brendova Allianz Zagreb d.d. se nalazi na visokom 63. mjestu.[32]

Uspješna poslovna strategija ne podrazumijeva samo pozitivne financijske rezultate, već prije svega zadovoljstvo klijenata kroz izvrsnost usluga te kroz proizvode prilagođene pojedinačnim potrebama. Misija Allianz Zagreb d.d.a je da budu prepoznati od klijenata kao pouzdan partner i to je ono čemu teže u svim nastojanjima.

[30] https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/Allianz Zagreb d.d.-u-svijetu/#b-1432, [27.02.2017.]
[31] http://www.sors.ba/UserFiles/file/SorS/SORS%202016/prezentacije%202016/3%20Trziste%20Hrvatska.pdf, [27.02.2017.]
[32] https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/Allianz Zagreb d.d.-u-svijetu/#b-1432, [27.02.2017.]

Djelatnost Allianz Zagreb d.d. osiguranja fokusirana je na grupu neživotnih i životnih osiguranja te su registrirani kao društvo za pružanje usluga.[33]

Neživotna osiguranja:

-osiguranje od nezgode,

-zdravstveno osiguranje,

-osiguranje cestovnih vozila,

-osiguranje tračnih vozila,

-osiguranje zračnih letjelica,

-osiguranje plovila,

-osiguranje robe u prijevozu,

-osiguranje od požara i elementarnih šteta,

-ostala osiguranja imovine,

-osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila,

-osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica,

-osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila,

-ostala osiguranja od odgovornosti,

-osiguranje kredita,

-osiguranje jamstava,

-osiguranje raznih financijskih gubitaka,

-putno osiguranje,

-osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja,

Životna osiguranja:

-mješovito životno osiguranje

-životno osiguranje za slučaj smrti s određenim trajanjem

-životno osiguranje s investicijskim rizikom

Ostale poslove kao:

-poslovi koji su u neposrednoj ili posrednoj vezi s poslovima osiguranja

[33] https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/Allianz Zagreb d.d.-u-svijetu/#b-1432, [27.02.2017.]

-posredovanje kod prodaje odnosno prodaja predmeta koji pripadnu Društvu po osnovi obavljanja poslova osiguranja,

-poduzimanje mjera radi sprječavanja i otklanjanja opasnosti koje ugrožavaju osiguranu imovinu i osobe,

-procjena stupnja izloženosti riziku osiguranog objekata i procjene šteta,

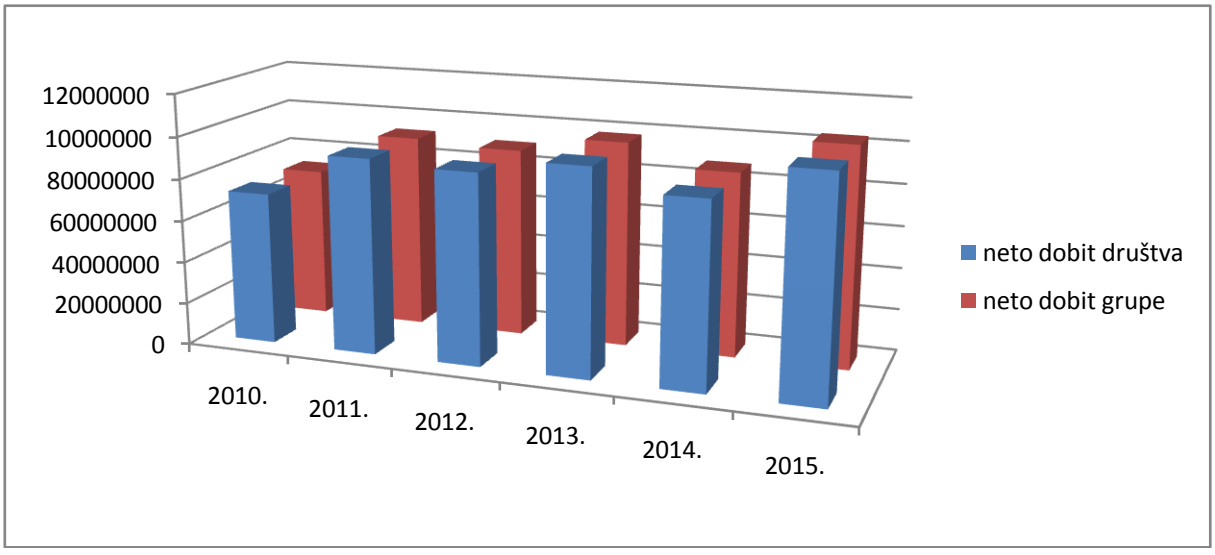
-obavljanje drugih intelektualnih i tehničkih usluga u vezi s poslovima osiguranja,

-poslovi nuđenja udjela investicijskih fondova te poslovi ponude mirovinskih programa dobrovoljnih mirovinskih fondova i mirovinskih društava za osiguranje sukladno odredbama Zakona koji uređuju nuđenje udjela investicijskih fondova i ponudu mirovinskih programa

-poslovi zastupanja u osiguranju za druga društva za osiguranje

4.2. Poslovanje Allianz Zagreb d.d. i upravljanje rizikom likvidnosti

Poslovanje Allianz Zagreb d.d. je od godine krize 2008. pozitivno kako na razini grupe tako i na razini RH. To mogu zahvaliti strateškom ulaganju na različitim tržištima kapitala te činjenici da kotiraju na različitim tržištima i sami. Dobit bilježi prosječni trend rasta na razini grupe i društva uz blage oscilacije što je upravo posljedica toga. U 2014. je čak zabilježen porast obračunatih bruto premija od visokih 42% i neto premija od oko 4%. Iako je već u idućoj godini zabilježeno smanjenje premija u obje kategorije osiguranja rezultat ostaje i dalje pozitivan.

Grafikon 1. Kretanje neto dobiti Allianz Zagreb d.d.
Izvor: Oblikovano na temelju podataka financijskih izvještaja društva

Pozitivno poslovanje i u razdobljima korekcije premija na niže rezultat je ulaganja. Financijska ulaganja u 2015. iznose 183,5 milijuna kuna što ukazuje na povećanje od 1,7 milijuna kuna u odnosu na godinu ranije. To se povećanje očituje u povećanju prihoda od dividendi. 2015. godinu karakterizira i povećanje efikasnosti kroz racioniranje troškova. Ulaganja nose financijske, ali i rizike likvidnosti.[34]

Rizik likvidnosti nastaje kao rezultat financijskih aktivnosti Grupe i upravljanja pozicijama. Ovaj rizik uključuje rizik nesposobnosti financiranja imovine u prikladnim rokovima i kamatama te rizik nesposobnosti likvidacije imovine po razumnoj cijeni i u prikladnom vremenskom razdoblju. Grupa ima portfelj likvidne imovine kao dio strategije upravljanja rizikom likvidnosti, čime osigurava kontinuirano poslovanje i udovoljava zakonskim zahtjevima. Pozicija likvidnosti Grupe je dobra te je udovoljeno svim zakonskim zahtjevima za likvidaciju šteta tijekom godine.

Uz to održana je vrlo visoka adekvatnost kapitala u 2015. i to od 247%. U 2015. godini Allianz Zagreb d.d. je ostvario bruto dobit u iznosu od 125,6 milijuna kuna, što je 11,9 milijuna kuna više u usporedbi s 2014. godinom. Granica solventnosti 2015. je iznosila 254,3% što je za 5,2% više nego u istom razdoblju prethodne godine. Prošla je godina završena s ukupnim bruto premijskim prihodima od 1.190,9 milijuna kuna što je 2.2% manje u odnosu na 2014. godinu.[35]

U grupi životnih osiguranja zabilježili su pad premijskog prihoda od 1%, usprkos čemu je očuvana liderska poziciju u životnim osiguranjima. Allianzova premija u životnim osiguranjima u 2015. godini dosegla je 535,7 milijuna kuna, a tržišni udjel iznosio je visokih 18,26%. Ukupni udjel mu je oko 14%. Najveći konkurent je Euroherc s 12%.

U strukturi aktive dominiraju ulaganja i to tijekom svih godina iznad 80%. Najmanji udio ima reosigurateljna imovina te materijalna i nematerijalna imovina s oko do 3%. U strukturi

[34] Na temelju podataka iz financijskih izvještaja društva, dostupnih na: https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/uprava/financijska-izvjesca/#b-3264, [26.02.2017.]
[35] Na temelju podataka iz financijskih izvještaja društva, dostupnih na: https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/uprava/financijska-izvjesca/#b-3264, [25.02.2017.]

ulaganja u 2015. najveći udio imaju obveznice RH s udjelom oko 55%. Polovica portfelja obveznica se drži do dospijeća. [36]

U strukturi pasive dominiraju pričuve na razini od 75% u prosjeku koje su zabilježile porast u 2015. za 3,2%. Struktura bilance ukazuje na ročno prilagođavanje imovine i njezinih tijekova obvezama. Porast pričuva rezultat je ostvarenih zarada iz ulaganja čiji viškovi omogućuju reinvestiranje i jačanje likvidnosti poslovanja.

Rizikom likvidnosti upravljaju implementacijom novih i prilagodbom postojećih politika investiranja promjenama na tržištima. One štite prinose u slučaju značajnijih i dugoročnijih korekcija cijena dionica. Jedan od mehanizama zaštite je tzv. stop/loss mehanizam čiji je cilj zaštita tj. minimiziranje gubitaka pri korekciji vrijednosti dionica. Ovaj mehanizam cilja maksimiziranju zarada, a u slučaju okretanja trendova i korekcija cijena pri dosegu zadane granice provodi prodaju dionica portfelja koje imaju silazan trend prije nego cijene probiju istu.

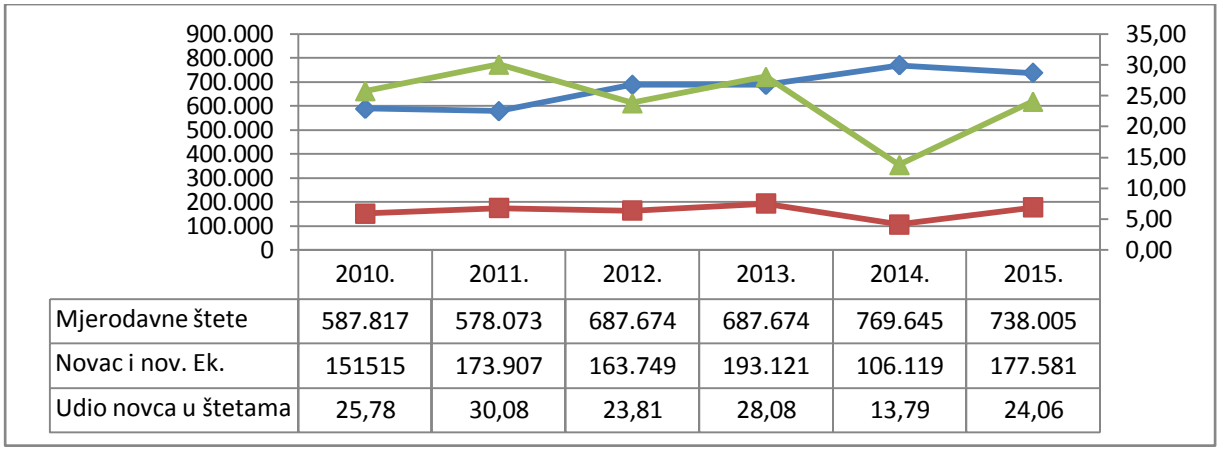
4.3. Analiza likvidnosti i usporedba s glavnim konkurentom

U slučaju djelatnosti osiguranja pokazatelje likvidnosti je teško računati prema prezentiranim standardiziranim formulama za pokazatelje likvidnosti jer iste sadrže stavke koje se u bilancama društava za osiguranje ne pojavljuju. To se odnosi na zalihe koje se u ovoj djelatnosti, zbog prirode posla, ne pojavljuju u bilančnoj strukturi. Tada je pokazatelj opće likvidnosti jednak pokazatelju ubrzane likvidnosti. Isto tako javljaju se odstupanja u formiranju izvještaja društva jer svako ima specifičnu raspodjelu stavki aktive i pasive. Neke stavke imovine i obveza jedna društva spajaju u zbirni iznos dok druga prikazuju odvojeno. Također se nameće pitanje vremenskog tretmana određenih stavki. Stoga se kao pokazatelje stanja likvidnosti uzima kretnje pokazatelja razmjera šteta, troškova te kretanje vrijednosti pričuva, prinosa od ulaganja te trend kretanja novca i novčanih ekvivalenata.

U stavku bilance, novac i novčani ekvivalenti, spadaju novac u blagajni, depoziti po viđenju kod banaka i ostala kratkotrajna visoko likvidna ulaganja s originalnim dospijećem do tri mjeseca ili kraće. Analiza kretanja novca i novčanih ekvivalenata Allianz Zagreb d.d.

[36] Na temelju podataka iz financijskih izvještaja društva, dostupnih na: https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/uprava/financijska-izvjesca/#b-3264, [25.02.2017.]

osiguranja ukazuje na fluktuirajući, ali na dulje razdoblje uzlazan trend. Značajna korekcija vidljiva je 2014. godine kada on pada skoro na sto milijuna. Usprkos značajnom padu već se iduće godine oporavlja gotovo na najveću razinu iz 2013. To je posljedica velikog skoka šteta po kojima je došlo do povećanja isplata što je vodilo smanjenju najprije najlikvidnijih sredstava. Kretanje mjerodavnih šteta ima silazan trend dvije godine za redom, zatim rast pa stagnaciju do 2014. u kojoj bilježi skok da bi se ponovno već naredne godine vratio na nižu razinu. Kretanje mjerodavnih šteta te novca i novčanih ekvivalenata vidljivo je na grafikonu 2.

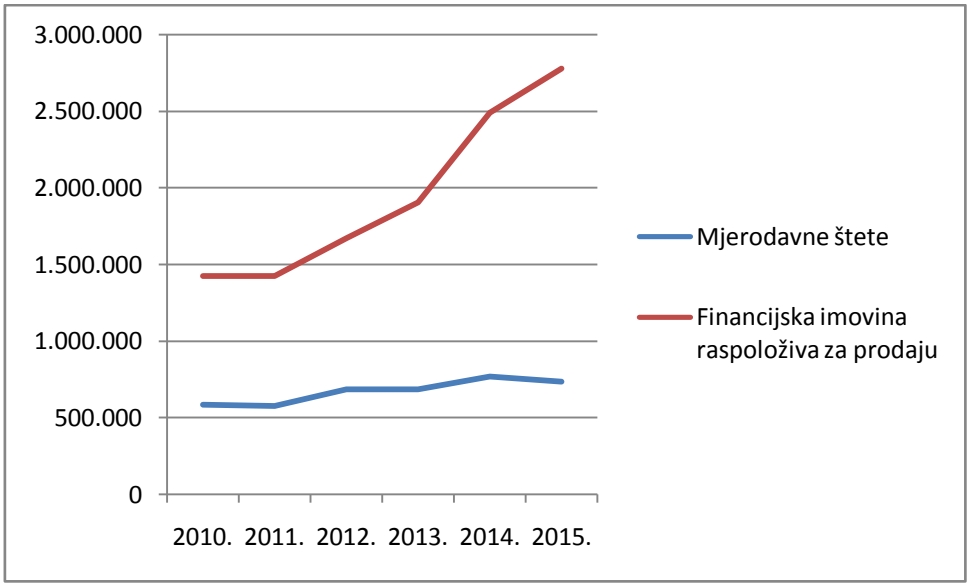

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Mjerodavne štete	587.817	578.073	687.674	687.674	769.645	738.005
Novac i nov. Ek.	151515	173.907	163.749	193.121	106.119	177.581
Udio novca u štetama	25,78	30,08	23,81	28,08	13,79	24,06

Grafikon 2. Kretanje mjerodavnih šteta (plava), novca i novčanih ekvivalenata (crvena) te udjela novca u štetama (zelena) u tisućama kuna i %

Izvor: Izrada autorice na temelju podataka iz financijskih izvještaja Allianz Zagreb d.d.

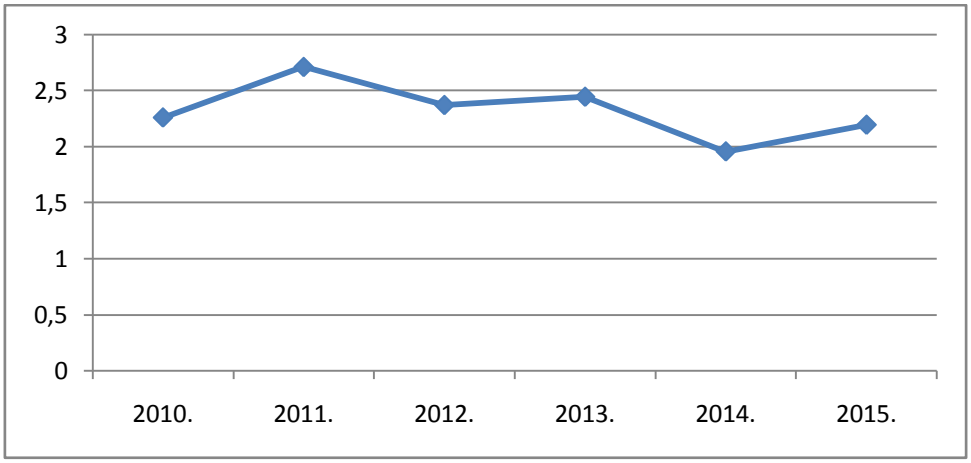
Novac i novčani ekvivalenti su manji od razine mjerodavnih šteta jer se zarađena premija raspoređuje osim u vidu novca na pričuve te u ulaganja. Novac i novčani ekvivalenti pokrivaju u prosjeku 24% šteta, što je vidljivo na temelju udjela u dnu grafikona 2. Pokriće šteta i troškova poslovanja je moguće zahvaljujući prinosima od ulaganja koji osiguravaju nove priljeve kojima se povećavaju pričuve namijenjene pokriću šteta. Kretanje financijske imovine raspoložive za prodaju i šteta dano je na grafikonu 3. Uočava se da oprezno i strateško ulaganje omogućuje kumulaciju vrijednosti od plasmana u vrijednosnice što nadmašuje štete u svim promatranim godinama. Ova kategorija imovine je odmah iza novca po likvidnosti u bilanci. Pričuve se također kreću značajno iznad samih šteta.

Grafikon 3. Kretanje šteta i financijske imovine raspoložive za prodaju
Izvor: Oblikovano na temelju podataka financijskih izvještaja društva

Kvalitetna strategija ulaganja premija vidljiva je iz kretanja dobiti na sto jedinica imovine tj. iz pokazatelja ROA. Povrat na aktivu je u prosjeku 2,32% što znači da se na sto kuna imovine ostvari neto dobiti od 2,32 kune, a najslabije godine poslovanja (2014.) bio je neznatno manji dok je na razini industrije bio čak negativan (-0,1%). To ukazuje da je Allianz Zagreb d.d. iznad prosjeka industrije što pak ukazuje na opravdano drugo mjesto na tržištu osiguranja. Kretanje ROA pokazatelja dano je na grafikonu 4.

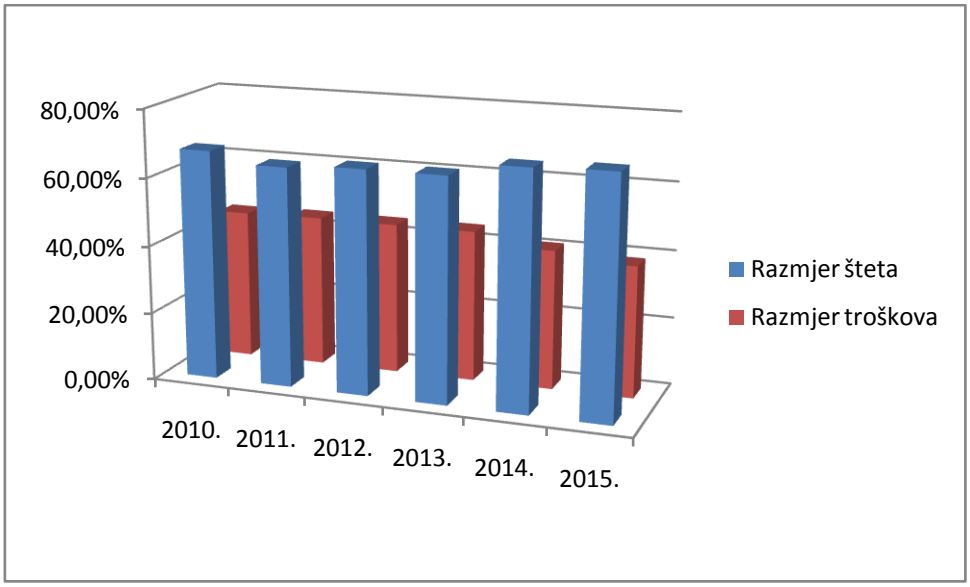
Kako bi se dodatno istražila stabilnost poslovanja te izloženost riziku likvidnosti istražena je pokrivenost šteta premijama, ali i ostalih troškova poslovanja. Ti pokazatelji su kombinacija pokazatelja likvidnosti, ali i solventnosti s jednog aspekta jer uzimaju u izračun stavke čiji su tijekovi redoviti, ali je kretanje istih za poslovanje bitno na dulji rok. Njihovo trenutno pokriće je moguće provesti i prodajom manje likvidne dugoročne imovine, ali je podmirivanje istih iz godine u godinu iz likvidnih sredstava tj. tijekova prihoda tijekom godine presudno za upravljanje rizikom likvidnosti.

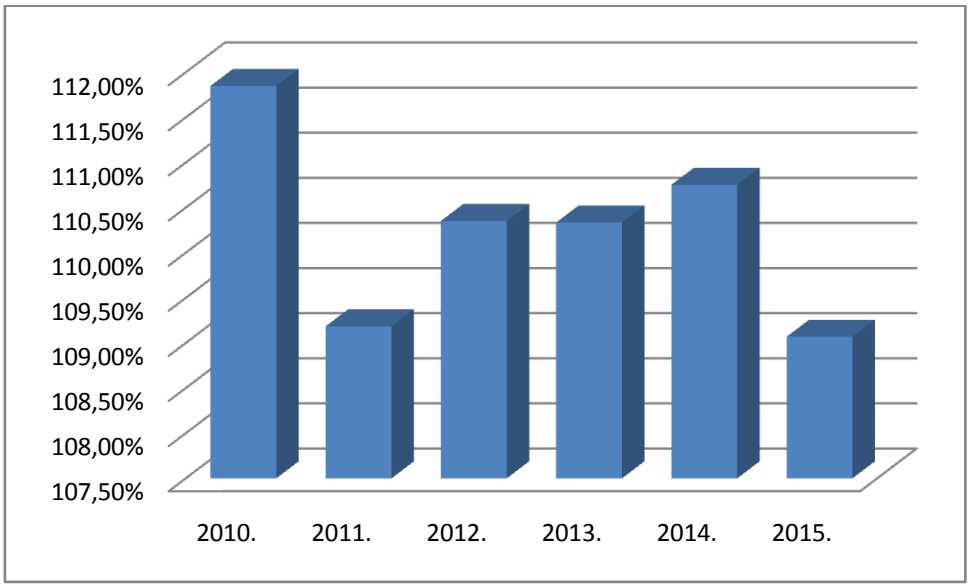
Grafikon 4. Kretanje povrata na imovinu ROA – Allianz Zagreb d.d.
Izvor: Izrada autorice na temelju podataka iz financijskih izvještaja Allianz Zagreb d.d.

U svrhu analize toga uzeti su pokazatelji razmjer ili kvota šteta te razmjer troškova i kombinirani pokazatelj. Kombinirani pokazatelj je suma razmjera šteta i troškova. On ukazuje da li su mjerodavne premije dostatne za pokriće šteta i troškova poslovanja. Kretanje kombiniranog pokazatelja tijekom godina oscilira, veća korekcija je vidljiva je prije 2012. kada se on smanjuje s nekadašnjih gotovo 1,12 tj. 112% na 1,09 tj. 109% u 2011. nakon čega ostaje na vrijednosti oko 1,1 tj. 110% da bi se s krajem 2015. zaustavio na ispod 109%. To znači da osiguravajuće društvo s mjerodavnim premijama gotovo potpuno pokriva troškove i obveze iz poslovanja. Oko 10% u prosjeku se ne pokriva sredstvima od premija ako se promatra samo kombinirani pokazatelj. To ne znači negativno poslovanje jer poduzeća ulažu sredstva premija na tržište kapitala. Kako bi se ispitala sposobnost da s prikupljenim premijama i zaradom pokriju obveze i troškove izračunat je u nastavku korigirani kombinirani pokazatelj. Kretanje vrijednosti kombiniranog pokazatelja dano je na grafikonu 6.

Analiza kretanja premija i šteta ukazuje na to da su mjerodavne premije više nego dovoljne za pokriće šteta što potvrđuje pokazatelj razmjera šteta koji je za sve promatrane godine oko 60%. Značajnije ispod tog udjela pada 2011., ali se nakon 2013. vraća na raniju razinu prije korekcije. Troškovi se kreću silazno što ukazuje na negativni trend pokazatelja razmjera troškova. Pokazatelj razmjera troškova pada ispod 40% od 2013. Racioniranje troškova je doprinijelo smanjenju kombiniranog pokazatelja i njegovoj konvergenciji ka 1 ili manje. Kretanje pokazatelja razmjera šteta i razmjera troškova dano je na grafikonu 5.

Grafikon 5. Kretanje pokazatelja razmjera šteta i troškova – Allianz Zagreb d.d.
Izvor: Izrada autorice na temelju podataka iz financijskih izvještaja Allianz Zagreb d.d.

Grafikon 6. Kretanje kombiniranog pokazatelja Allianz Zagreb d.d.
Izvor: Izrada autorice na temelju podataka iz financijskih izvještaja Allianz Zagreb d.d.

Prosjek industrije osiguranja po pitanju kretanja ovih dvaju pokazatelja ukazuje da je u analiziranom razdoblju oko 62% za razmjer šteta i 42% za razmjer troškova , dok je u slučaju Allianz Zagreb d.d.a 67% odnosno 43%. Prosječna vrijednost kombiniranog pokazatelja industrije je 104% dok je u Allianz Zagreb d.d. 110%. Smanjivanje kombiniranog pokazatelja ispod 110% u posljednjoj godini analize ukazuje na nastavak silaznog trenda te smanjenja izloženosti riziku likvidnosti.

S obzirom na kretanje kombiniranog pokazatelja te činjenice da isti ne uzima u obzir zarade od ulaganja, koje pak čine veliki dio zarada, za realniju sliku vrijednosti kombiniranog pokazatelja izračunat je korigirani kombinirani pokazatelj koji u prosjeku za analizirano razdoblje iznosi 94,4%. Kroz godine se značajnije smanjuje ispod 100% tek nakon 2008. To ukazuje na oporavak prinosa od ulaganja koji se osjetio tek 2009. što znači da je portfelj Allianz Zagreb d.d. bilo osjetljiviji na krizu koja se na tržištu kapitala pojavila već 2007. godine. Usprkos tome, Allianz Zagreb d.d. osiguranje ima najnižu vrijednost korigiranog kombiniranog pokazatelja u 2015. godini (93,94%) u odnosu na konkurenciju Croatia osiguranje d.d. (95%) i Euroherc osiguranje d.d. (94,2%). Potonje ukazuje na prilagodbu strategije ulaganja Allianz Zagreb d.d. novim prilikama, a i trendovima na tržištu tj. na kvalitetu sustava upravljanja rizika likvidnosti.

Kako bi se dobila detaljnija slika usporedba prema analiziranim pokazateljima je provedena i u odnosu na glavnog konkurenta prema tržišnom udjelu, Euroherc osiguranje d.d.
Iz tablice 1 je vidljivo da se pokazatelj razmjera šteta povećava u slučaju Allianz Zagreb d.d. tijekom sve tri analizirane godine (2013., 2014., 2015.), dok se kod Euroherc osiguranja d.d u prve dvije godine povećava, ali u posljednjoj godini smanjuje.
Trend kretanja pokazatelja razmjera troškova kod Euroherca d.d. raste tijekom prve dvije, a smanjuje se u trećoj godini,dok kod Allianz osiguranja d.d. razmjer troškova je manji iz godine u godinu. U ovom slučaju razmjer troškova ukazuje na veći kapacitet tj. pokrivenost u slučaju Allianz Zagreb d.d. Udio troškova u slučaju Allianz Zagreb d.d. se smanjuje što ostavlja prostor za formiranje kombiniranog pokazatelja ispod vrijednosti od 100.
U prve dvije godine kombinirani pokazatelj u slučaju Allianz Zagreb d.d. je manji, dok je u trećoj godini manja vrijednost kod Euroherc osiguranja d.d.
Bez obzira na uočene trendove kombinirani je pokazatelj u slučaju oba društva za osiguranje iznad 100 što ukazuje na nedostatnost premija za pokriće šteta i troškova poslovanja. Stoga je izračunat i korigirani kombinirani pokazatelj koji je kod oba društva za osiguranje ispod 100. To ukazuje na snagu zarada za pokriće šteta i troškova poslovanja nepokrivenih premijama.
Vrijednost tehničkih pričuva je također veća u slučaju Allianz Zagreb d.d. te je, posljedično tome i korigirani kombinirani pokazatelj manji.

U usporedbi s glavnim konkurentima na hrvatskom tržištu uočava se da je razina likvidnosti u slučaju Allianz Zagreb d.d. manja u 2014. iako ne značajno, dok je u 2015. čak veća u

odnosu na raniju godinu. Ipak, treba imati na umu ograničenja u ekstrakciji stavki imovine iz bilanci društava što nameće standardnu grešku izračuna.

Tablica 1: Kretanje izabranih pokazatelja

	Allianz Zagreb d.d			**Euroherc osiguranje d.d.**		
	2013.	2014.	2015.	2013.	2014.	2015.
Razmjer šteta	65,80	69,72	70,35	62,91	64,11	57,33
Razmjer troškova	44,53	41,03	38,72	56,05	60,59	45,25
Kombinirani pokazatelj	110,34	110,75	109,07	118,96	124,70	102,58
Korigirani kombinirani pokazatelj	94,81	95	93,94	95,27	94,62	94,20
Koeficijent opće likvidnosti	1,77	1,75	1,8	1,70	2,00	1,45
Tehničke pričuve		3.532.788.000	3.368.494.000		1.420.177.000	1.458.238.000

Izvor: Izračunato na temelju financijskih izvještaja društava Allianz Zagreb d.d. i Euroherc osiguranje d.d.

Analiza poslovanja izabranog društva Allianz Zagreb d.d. te konkurenta Euroherc osiguranje d.d. ukazuje da se radi o uspješnim poduzećima koja su sve analizirane godine završila u plusu. Kretanje pričuva je u skladu s prometom koji ostvaruju. Veća stabilnost likvidnosti posljedica je razboritog ulaganja i višeg prinosa od tih aktivnosti. To je vidljivo iz usporedbe kombiniranog i korigiranog kombiniranog pokazatelja obiju društava za osiguranje. Upravljanje rizikom likvidnosti zahtjeva diverzifikaciju portfelja u skladu s ciljevima društva i prilikama na tržištu te odlikama rizika osiguranja koja pokrivaju.

5. ZAKLJUČAK

Poslovanje društava za osiguranje podloženo je brzim promjenama i potrebi kontinuiranog inoviranja kako bi se očuvala konkurentnost. Procesi globalizacije utječu na jačanje pritisaka konkurencije s jedne strane što vodi smanjenju premija te povećanju određenih rizika s druge strane, posebno rizika investiranja, zbog osjetljivosti plasmana na trendove globalnog tržišta kapitala. Stoga su društva za osiguranje suočena s mnogim rizicima koji zahtijevaju kontinuiran nadzor te evaluaciju metoda i platforme za upravljanje rizicima. Jedan od rizika jest i rizik likvidnosti. On je povezan s pojmom solventnosti društva jer u biti pokazuje snagu poduzeća u podmirenju obveza na dugi rok.

Izvještaji i vrednovanje stavki imovine kao i obveza, te struktura bilanci društava za osiguranje je specifičnije u odnosu na ostale djelatnosti. U tu je svrhu, uz glavne pokazatelje likvidnosti, poželjno analizirati pokazatelje razmjera šteta, razmjera troškova te kombinirani pokazatelj kao i strukturu ročnosti stavki bilance društva tj. imovine i obveza. Potonje predstavlja složeni pristup i zahtjeva detaljne informacije stoga je ročna struktura nemoguća bez podrške i dodatnih bilješki o dospijećima prodanih polica te plasmana premija.

Allianz Zagreb d.d. osiguranje je drugo po veličini društvo za osiguranje na hrvatskom tržištu, iza Croatia osiguranja d.d., s tržišnim udjelom od oko 14%. Djeluje u domeni životnih i neživotnih osiguranja. Najveći konkurent mu je Euroherc osiguranje d.d. s udjelom oko 12%. Allianz Zagreb d.d. djeluje na globalnom osiguruteljnom tržištu te je izložen mnogim rizicima. Rizik likvidnosti se stoga analizira kroz rizike imovine, obveza te njihova vrednovanja, rizi pričuva te ostale rizike poput rizika ulaganja i sl., koji vode riziku likvidnosti.

Sustav upravljanja rizicima odlikuje segmentiranost prema tržištima na kojima se djeluje kao i područjima rizika kojima upravlja pojedini centar. Informacije između njih se nalaze u bazi kojoj svaki od segmenata može pristupiti. To olakšava međusobnu komunikaciju te upravljanje rizicima na razini grupe. Rizikom likvidnosti se upravlja kroz upravljanje strukturom i ročnošću stavki bilance tj. imovine i obveza. Prinosi od ulaganja se štite kroz stop/loss mehanizma.

Analiza poslovanja Allianz Zagreb d.d. osiguranja ukazala je da se radi o stabilnom društvu koje je odoljelo i udarima krize kako na razini grupe tako i na razini društva. U 2015. godini su evidentirana smanjenja premija zbog rušenja cijena što je riješeno tj. nadoknađeno racioniranjem troškova te jačanjem prinosa prilagodbom strategije ulaganja.

SAŽETAK

Društva za osiguranje pružaju usluge zaštite od rizika uz premiju. I ona sama se susreću s raznim rizicima. Jedan od njih je i rizik likvidnosti. On se odnosi na nemogućnost pokrića kratkoročnih obveza konverzijom kratkotrajne imovine u novac. Različite su metode za upravljanje rizicima te rizikom likvidnosti. Često korištene su usklađivanje tijekova i rokova dospijeća obveza te naplate potraživanja te upravljanja imovinom. Za analizu likvidnosti izabrano je Allianz Zagreb d.d. osiguranje. Korigirani kombinirani pokazatelj je ispod 100 u posljednje tri godine poslovanja. Pokazatelji razmjera šteta i troškova su gotovo na razini industrije. Društva za osiguranje trebaju upravljati s rizicima te prilagođavati sustav upravljanje rizicima u skladu sa zahtjevima struke, propisima o poslovanju te zakonima ali i promjenama i trendovima tržišta. Ulaganje na tržištu kapitala treba uskladit s potrebama za likvidnim sredstvima.

Ključne riječi: rizik likvidnosti, upravljanje rizikom likvidnosti u Allianz Zagreb d.d.,

SUMMARY

Insurance companies provide protection against the risk. They are also faced with various risks. One of them is the liquidity risk. It refers to the inability to cover short-term liabilities by converting short-term assets into money. There are different methods for managing risk and liquidity risk. Often used method is adjustment of flows of liabilities and claims and asset management. Adjusted combined indicator is below 100 in the last three years. Indicators of the claims and the costs are almost at the level of the industry average. Insurance companies need to manage risks and adapt risk management system in accordance with the requirements of the profession, business regulations but also changes and market trends. Investing in the capital market should be aligned with the needs for liquidity.

Keywords: liquidity risk, risk management in Allianz Zagreb d.d.

LITERATURA

1. Belak, V., Menadžersko računovodstvo, RRIF Zagreb, 1995.
2. Bijelić, M., Osiguranje i reosiguranje, Zagreb, Tectus, 2002.
3. Ćurak, M.: Jakovčević, D.: Osiguranje i rizici, Zagreb, 1999.
4. Filipović, Ivica; nastavni materijali iz kolegija računovodstvo financijskih institucija, 2009.
5. Grčić, B.: Poslovna statistika u Microsoft Excelu, Ekonomski fakultet Split, 2004.
6. Jukić, Ž.:Hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja, Zagreb, 2009.
7. Marović B., Kuzmanović B., Dr. Njegomir V.: Osnovi osiguranja i reosiguranja, Princip Press, Beograd, 2009.
8. Marović, B., Žarković, N., Leksikon osiguranja, DDOR Novi Sad a.d., 2002.
9. Matijević, B., Osiguranje u praksi, Naklada, Zadar, 2007.
10. Mićin, K., Računovodstvo osiguravajućih društva, Zagreb., Hasibo d.o.o., 2009.
11. Stipić, M., Osiguranje s osnovama reosiguranja, Sveučilišni studijski centar za stručne studije , Split, 2008.
12. Vidučić, Lj.: Financijski menadžment, III. izdanje, RRiF Zagreb, 2002.
13. Zelenika, R.: Metodologija i tehnika izrade znanstvenog i stručnog djela, IV. Izdanje, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2000.
14. Jeremić, Lj., Upravljanje rizikom u osiguravajućim kompanijama, doktorska disertacija, Beograd, 2016., str 74.-75.
15. Vašiček V.,RFI- Računovodstvo osiguravajućih društava, predavanja 2015.
16. Smjernice za identificiranje, mjerenje i praćenje rizika kojima je u svojem poslovanju izloženo društvo za osiguranje odnosno društvo za reosiguranje, NN 155/09, dostupno na: http://www.propisi.hr/print.php?id=9944
17. Zakon o osiguranju, NN 30/15,
18. www.hanfa.hr
19. www.hgk.hr
20. www.hnb.hr
21. http://www.euroherc.hr/home/profil-drustva
22. www.huo.hr
23. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_30_611.html
24. http://www.srr-fbih.org/pdf/MSFI_MRS/33_MSFI_4.pdf

25. https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/Allianz Zagreb d.d.-u-svijetu/#b-1432
26. http://www.sors.ba/UserFiles/file/SorS/SORS%202016/prezentacije%202016/3%20Trziste%20Hrvatska.pdf
27. Financijski izvještaja društva, dostupnih na: https://www.Allianz Zagreb d.d..hr/privatni-korisnici/o-nama/uprava/financijska-izvjesca/#b-3264
28. Pravilnikom o sadržaju i obliku financijskih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje, 119/09, čl. 2., dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_10_119_2956.html
29. Nastavni materijali iz računovodstva financijskih institucija, Prof. Ivica Filipović, 2009.

Popis slika, tablica i grafikona

Slika 1.: Odnos osiguratelja i osiguranika 6
Slika 2.: Klasifikacija rizika.....9

Tablica 1: Kretanje izabranih pokazatelja koji ukazuju na rizik likvidnosti 39

Grafikon 1. Kretanje neto dobiti Allianz Zagreb d.d.....31
Grafikon 2. Kretanje mjerodavnih šteta (plava), novca i novčanih ekvivalenata (crvena) te udjela novca u štetama (zelena) u tisućama kuna i % 34
Grafikon 3. Kretanje šteta i financijske imovine raspoložive za prodaju.....35
Grafikon 4. Kretanje povrata na imovinu ROA – Allianz Zagreb d.d. 36
Grafikon 5. Kretanje pokazatelja razmjera šteta i troškova – Allianz Zagreb d.d. 37
Grafikon 6. Kretanje kombiniranog pokazatelja Allianz Zagreb d.d. 37